

Dergimizin düzenli okuyucuları bilirler ki, hem kişilerin hem de toplumun sağlıklı olması sağlık hizmetlerinin niteliği ile bu hizmete ulaşabilme ve kullanabilme durumundan önce çok sayıda ekonomik ve sosyal faktörle ilişkilidir. Yeterli ve dengeli beslenme, temiz içme ve kullanma suyu, sağlıklı konut, eğitim, sağlıklı çevre, sağlıklı çalışma ortamı vb.'nin herkese sağlanması sağlıklı olabilmek için sağlık hizmetlerinden çok daha önceliklidir. Bunların, toplumun bütün üyelerine gereksinimlerine göre sağlanabilmesi de toplumda var olan üretim ve bölüşüm ilişkileriyle doğrudan ilişkilidir. Yani sıra, en azından yukarıda sıralanan başlıklardaki gereksinimlerin kullanılabilmesi için, barış ve demokrasi ortamını da bu faktörler arasına eklememiz gerekiyor. Türkiye'de toplumun geniş kesimleri için tarihsel davranış modelimiz olan itaat ve rıza gösterme yerini Mayıs-Haziran 2013 tarihinde, talep etme, direnme hatta isyana bıraktı. Bu gelişmeleri, sağlıklı bireyler ve onların kurduğu sağlıklı toplum için temel gereksinimlerin toplumsal olarak karşılanabilmesi için kolektif çabaların yeniden başlaması olarak da değerlendirebiliriz.

İstanbul, Taksim'deki Gezi Parkı'nda 'birkaç ağacın kesilmesinin engellenmesi' için 28 Mayıs'ta başlayan direniş, hemen ardından Taksim Meydanı'nı da kapsadı ve kısa süre sonra, resmi açıklamalara göre, 79 ile yayılan halk ayaklanmasına-isyana dönüştü. Cumhuriyet tarihimizde bir benzeri daha yaşanmamış. Bu özelliği de dikkate alındığında, hem direnişin hem de dönüştüğü isyanın nedenlerini son bir ya da birkaç yılda yaşananlara bağlamak yetersiz kalacaktır. Ülkemizde, 12 Eylül 1980'de asker darbesiyle başlayan süreçte birlikte, devletin önceliği, "24 Ocak Kararları" olarak açıklanan, kapitalizmin yeniden yapılandırılması sürecinde Türkiye'ye biçilen rolün hayata geçirilebilmesi için gerekli koşulların yaratılması ve uygulanması oldu. Öyle ki, asker darbesinin bunun için yapıldığını sağır sultan dahi biliyor. Özellikle doksanlı yıllarda toplumsal yaşantının gündelik pek çok ayrıntıyı da içerecek biçimde yeniden düzenlenmesine, sermayenin mutlak egemenliği adına insanın, doğanın daha da "değersizleştirilme" ve nesneleştirilme girişimlerine tanıklık ettik. Diğer yandan, Kürt sorununun barışçı yollardan çözümünün pek çok talebe karşın, devlet tarafından reddedilmesiyle şiddetlenen ve zamanla "kanıksanan-sıradanlaşan" savaş ortamını da göz önünde bulundurmanız gerekiyor.

Bu süreçte ulusötesi sermaye adına yapılanların karşısında ortaya çıkan mağduriyetlerin yarattığı öfke, devlet ve hükümetler tarafından ustalıkla Kürt siyasal hareketine yönlendirildi. Öfke boşalmalarının ceneze törenleri, asker uğurlamaları vb. biçimlerde o alanda gerçekleştirilmesi sağlandı. Bugün ise dokuzuncu ayına ulaşmakta olan bir çatışmasızlık-ölümsüzlük ortamı yaşanıyor. Müzakerelerin sekizincisinin de yaklaşık bir yıl önce başlatılmış olduğunu biliyoruz artık. Özetle, bir yandan biriken diğer yandan azar azar da olsa rahatlatılan toplumsal öfkeyi gerçek hedefinin dışına yönlendirmede ana araç olarak kullanılan Kürt sorunu, görece olarak da olsa bir süredir aradan çekilmiş oldu. Yaşadıkları mağduriyetlerin engellenebilmesi yönünde her türlü hukuksal ve örgütsel olanağı uzun süredir yitirmiş olanlar, bulamayanlar, böyle bir atmosferde, açık ve net bir biçimde sorunlarının-mağduriyetlerinin 'nedeni' olarak Hükümeti görebildiler. Uzun bir süredir sağlanan baskı, mutlak denetim, şiddet ve yaftalama ile oluşturulan korku kalkanı küçük bir zorlamayla kimsenin beklemediği bir yerden ve beklemediği bir zamanda çatladı. Adeta bir barajın bendinin yıkılışında görebileceğimiz boşalmaya tanıklık ettik, yaşadık. Yakın ve uzak çevresi ile nedenselliklerinin irdelenmesi derin ve uzun boylu analizleri gerektirmesinin yanı sıra, kalkanın görünen kırılma noktası doğa-çevre. Son on yılda hidro elektrik santrali (HES), TOKİ aracılığıyla yürütülen kentsel dönüşüm, orman arazilerinin yapılaşmaya açılması, sanayinin doğaya ve insana verdiği zararların görünürlüğü, rüzgâr enerji santrali (RES) vb. olaylar yakıcı hale gelmişti. Bunların ortak özelliği doğanın doğrudan talanı ile yaşam alanlarının işgaline ve her türlü kültürel, coğrafi, tarihsel vb. farklılıklar dışlanarak, tekleştirilmesinin yarattığı tehdit ve bu tehdit karşısında yurdun dört bir tarafında, sorunun yaşandığı yerlerde küçük küçük öbekler halinde halkların örgütlenmesi, aralarında kurulan ilişkilerle birlikte yaratılmaya çalışılan dayanışma ortamıydı. Bugünden baktığımızda süreç içerisinde, çoğu zaman halklara destek için yanlarında olan, çoğunluğu seksen hatta büyük çoğunluğu doksanlı yıllarda doğmuş gençler üzerinden bir kent-kentli hareketinin ortaya çıktığını ve içten içe siyasallaşmış olduğunu da görüyoruz. İsyanın öznelerinin neredeyse tamamı, yaşayabilmek için emek-gücünü satmak zorunda olanlar ya da okulları bittiğinde olacak olanlar. Weberyen söylemle, kimisi mavi kimisi beyaz yakalı, kimisi üst düzey kimisi orta düzey yönetici, kimisi işsiz kimisi yoksul, kimisi kendi işinde kimisi inşaatta kimisi fabrikada çalışıyor ya da okulu bitince, iş bulunca çalışabilecek.

Gezi Parkı'nda 'iki ağacın' kesilmesinin engellenmesine yönelik eylemlilik çığ gibi büyüyüp, önce Gezi Parkı Direnişi'ne hemen ardından da Taksim Direnişine dönüşmesiyle eş zamanlı olarak, polis güçleri tarafından ülkemizin 'yeni' eylemcilerine uygulanan şiddet çok hızlı bir biçimde neredeyse 'düşmana saldırıya' dönüştü. Direniş de isyana. Nasıl dönüşmesin? Çoğu hedef gözetilerek atılan-silah olarak kullanılan tonlarca gaz bombası, binlerce plastik mermi, can yakıcı maddelerle katkılanmış tonlarca su ve biber gazı ile birlikte cop, tekmeler ve yumrukların kullanılmasıyla uygulanan şiddetten bahsediyoruz.

Öyle ki, halk isyanın ilk yaptığı da Başbakan Recep Erdoğan ve AKP Hükümeti'nin ezberini bozmak oldu. O zamana kadar genellikle 1 Mayıslar ve Kürt Özgürlük Hareketi'nin eylemleri dışında gülen, tebessüm eden bir yüzle ve sabırla yürüttükleri saldırılarını yaşadıkları korkudan olsa gerek açık bir baskı ve şiddete dönüştürdü. Başbakan, büyük kentlerde AKP mitingleri düzenleyip direnişçileri hedef gösterdi. Ama kendi seçmeni bile oralı olmadı. Halk birbirine düşmedi. Öfkesi daha da büyüdü. İstanbul, Ankara, Hatay ve İzmir başta olmak üzere birçok kentimizde insanların bir araya gelmesi, toplanması engellenmeye çalışıldı. Ankara mitinginden kolluk kuvvetlerine doğrudan talimat vererek, Taksim Meydanı'ndaki yurttaşlara ve Gezi Parkı sakinlerine benzerini savaş alanlarında yaşanan şiddet uygulattı.

Son bilgilere göre, isyan boyunca altı kişi yaşamını yitirdi. Beyninden mermi çekirdeği çıkartılan da var, gaz bombası kapsülünün kafatasında yarattığı hasar nedeniyle ölen de, gösterici kovalarken köprü boşluğuna düşen de. Ondandan fazla kişi gözünü kaybetti. Binlerce yaralı var. Anmadan geçemeyiz, Ethem Sarısülük, Ali Osman Korkmaz, Abdullah Cömert, Medeni Yıldırım ve Mehmet Ayvaltaş devlet şiddetiyle öldürüldüler. Aynı şiddetle başından yaralanan 14 yaşındaki Berkin Elvan iki ayı aşan bir süredir bilinci kapalı yaşıyor.

Yazılı ve görsel yandaş medya ilk günden itibaren yaşananları görmezden geldi. Penguen belgeseli göstermeyi tercih ettiler. Direnişçiler, 'ülkemizin doğu, güneydoğusundaki olayları 30 yıldır bu medyadan mı izledik?' sorusunu sorabildiler. Şapka düşmüş, kel görünmüştü. Üstüne üstlük kral da çıplaktı. Olaylar devam ederken, alternatif iletişim ağlarını sosyal medya aracılığıyla kurdular. Hem haberleştiler, paylaştılar hem de yaşananları dünyaya sansüresiz duyurabildiler. Yıllardır gölgesinden korkup burnunun ucunu bile sokağa uzatamayanlar o günlerde sokağın sahibi oldular.

Başbakan Recep Erdoğan, göstericilere bir yandan hakaretler yağdırırken, diğer yandan olayın arkasındaki, içinde dış güçlerin de yer aldığı, çeteyi açıklıyordu. Oysa, Başbakanlığı dönemimde Hrant Dink cinayeti başta olmak üzere, birçok olayın arkasındaki çeteleri ortaya çıkartamamasıyla bilinen bir Başbakan, olayların ilk günlerinde açıkladı: yurtdışından yönetilen faiz çetesi ve twitter çetesi. İlkiyle ilgili henüz bir açıklama olmamakla birlikte, ikincisiyle ilgili önemli bulgular kamuoyu ile paylaşılmaya başlandı. Hükümet, cadı avı başlattı. Kimlerin twit attığı hızla deşifre ediliyor. Bu sebeple göz altılarının yanı sıra, işten atılmalar, attırılmalar devam ediyor.

Yaşadıklarımızın daha başından itibaren kazanım olduğunu söylemek geleceğimiz adına bir kazanım ve yeni bir umut kaynağı hayalcilik değil. İstanbul başta olmak üzere, birçok ilde gösteri ve yürüyüşe fiilen yasaklanmış alanlar geri alındı. Korku salgını durduruldu, geriletildi. Yerini cesaret salgını aldı. Bu durumda bile Gezi Parkı'na alış veriş merkezi yapılamayacak... Yeter mi? Elbette yetmez. Ancak, bugün itibarıyla bile kazanımlarımızın farkında olmalıyız. Görmeli, görünür kılmalıyız.

Ülkemizin yeni eylemcileri bu kazanımları sağlarken, bedelini de ödediler. Ancak yaşayarak öğrendiler: Tek başına değiller, yalnız değiller. Sözlerini hep birlikte söyleyebildiklerinde dinleniyor, bir şeyler değişebiliyor ve değiştirebiliyorlar.... "Her Yer Taksim Her Yer Direniş!" ve "Diren Gezi, Diren Lice!" sloganları halâ ülkenin her yerinde güncel. Bu iki slogan direnişin-isyanın kimliğini açıklamaya yeter de artar bile. Unutmadan, Türkiye siyasi tarihi bundan böyle, Gezi Parkı-Taksim Direnişi öncesi ve sonrası olarak yazılacaksa bu onların eseri. Direnişçiler kazandı. Biz kazandık.

İstanbul, Ankara, Hatay ve İzmir'de olmak üzere 79 kentimize yayılarak gerçekleşen isyan olağan-dışı bir durumdu. Bu nedenle biz sağlıkçılara da olağandışı durumlarda sağlık hizmeti yönetimi ve sunumu açısından 'yeni' bir uygulama alanı sundu, zorunlu kıldı. Harun Balcıoğlu, Eriş Bilaloğlu ve Cavit Işık Yavuz arkadaşlarımızın hazırladığı Olağandışı Durum Olarak "Gezi Direnişi" ve Sağlık dosyası, onunun hem kavramsal hem de yaşananlar üzerinden değerlendirilmesini sağladı. Emeklerine sağlık. Bu sayımızda ayrıca Ankara Üniversitesi'nden bir grup halk sağlıkçı arkadaşımızın gerçekleştirdiği AKP'nin sağlıkta dönüşümünü değerlendiren araştırmaları ile Feride Aksu-Tanık ve Murat Civaner arkadaşlarımızın kaleme aldığı Türkiye'de hekim grevleriyle ilgili çalışmalarını sizlerle paylaşıyoruz.

Gelecek sayıda Sağlık Bakanlığı dosyasını sizlerle buluşturacağız. Dostlukla.